

Kerkgebouw

Op de plaats van de huidige kerk moet in de Middeleeuwen al een bidkapel ter ere van Maria hebben gestaan, ten oosten van de burcht van Hemmen, aan de 'gevaarlijke' weg van Wageningen naar Nijmegen. In 1395 stond de kerk als Sint Maartenskerk in de lijst van kerken, die de bouw van de Dom te Utrecht bekostigden.

Het schip van de kerk zal wellicht veel ouder zijn (13e eeuw). Daarvoor heeft er waarschijnlijk al een heidens heiligdom gestaan. Het koor van de kerk stamt uit de 15e eeuw. Het RK verleden blijkt ook in het koor: dichtgemetseld priesterpoortje, lavabo en sacramentshuisje.

Opvallend in het koor zijn nog de oude kroon (die in het schip is een kopie) en de koperen lezenaar en blaker aan de preekstoel (allen waarschijnlijk 17e eeuws). De preekstoel is minder oud, stond vroeger op een hoge poot en is enige keren verplaatst. De hoge poot wordt nu gebruikt als doopvont. Bij de laatste restauratie werden een Duitse lezenaar en een stoel uit Italië geplaatst.

De huidige toren stamt uit het eind van de 18e eeuw. In de toren bevindt zich een (hersteld) zeer oud uurwerk. De luidklok in de toren is na de laatste oorlog vernieuwd en luidt automatisch. De klok boven het orgel houdt gelijke tred met de torenklok.

Uit de herdenkingsplaten rechts (1787, van Lijnden van Hogendorp met de wapens) en links (1931) blijkt de band tussen kasteel en kerk. In 1931 sterft de laatste heer van Hemmen kinderloos. Zijn bezittingen van het landgoed zijn door hem ondergebracht in de Stichting het Lijndensche Fonds voor Kerk en Zending, zodat dit landgoed een eenheid kon blijven. Een andere doelstelling van de stichting is het financieel ondersteunen van de hervormde gemeente Hemmen. Dit gebeurt via de Stichting het Hemmensche Fonds van Lynden-van Hogendorp, die nauwe banden onderhoudt met de kerkelijke gemeente.

Achter in de kerk zijn gedenkstenen van Ds. Heldring en Ds. Fockens. Voorgangers van voor de Reformatie zijn nog bekend. Zie informatie onder Voorgangers.

Om de kerk liggen vele oude graven. Daar vindt men ook de grafkelder van het geslacht Van Lijnden, een oude stenen sarcofaag en vooral de stilte onder de hoge platanen.

Graven geslacht Van Lynden

Sarcofaag

Het moge duidelijk zijn: de Hemmense gemeente heeft een lange geschiedenis.

Al vele eeuwen geldt: **"Hier wordt de rust geschonken"** (opschrift boven de ingang).
Kerkramen

De oude kleine Romaanse ramen zijn in 1740 afgebroken of doorgeslagen. Men heeft er lange ramen van gemaakt. Door die lange ramen had men tevens de kans erin wat af te beelden. Het werden Bijbelse taferelen. De gedachte werd daarbij geopperd dat bij het binnenkomen van de kerk men een opgang kon maken naar het centrum.

Toen men aan de restauratie van de kerk was begonnen, wilde men ook de ramen een zekere functie geven. Men heeft toen gekozen voor gebrandschilderde ramen.

De prachtige gebrandschilderde ramen zijn in 1933 ontworpen en vervaardigd door glazenier Femmy Schilt-Geesink (1908-1988) met behulp van haar echtgenoot Johan Lodewijk Schilt (1913-2010) te Laren. Ze geven links en rechts een beeld van verhalen uit het Nieuwe Testament.

Op jonge leeftijd ontving Femmy in 1931 van de baronnen Van Lynden de opdracht één raam in de kerk te voorzien van een voorstelling in gebrandschilderd glas. Het werd een voorstelling van de Barmhartige Samaritaan.

Na het bezichtigen van de ramen in de kathedraal van Chartres (Fr.) stelde Femmy aan de baronnen voor om het raam te wijzigen. "Zij vond haar Raam te emotioneel, vooral te weinig vervlochten met de omringende architectuur", aldus vertelt haar echtgenoot in zijn boek "Het verhaal achter haar Ramen, ode aan Femmy Geesink". Zij kreeg de opdracht 9 ramen van de kerk te voorzien van Bijbelse voorstellingen in gebrandschilderd glas.

In de oorlog werd de kerk deels verwoest en ook de ramen zwaar beschadigd. Gelukkig waren de concepten nog aanwezig zodat mevrouw Schilt-Geesink de opdracht kon krijgen de ramen te restaureren.

Femmy Geesink als 25 jarige

In de brochure "Gebrandschilderde ramen" leest u alles over de voorstellingen in de ramen.

Voorgangers Kerk Hemmen van 1475 - 2021

Voorgangers van vóór de Reformatie zijn nog bekend; hun namen prijken op de wand in de consistoriekamer (1935). Van de Reformatie tot heden hebben veel dienaars de gemeente gediend, overigens in nauwe relatie met de familie Van Lynden die -het inmiddels verwoestekasteel bewoonde en ook een belangrijke stem had in de kerk. Van de voorgangers mag hier genoemd worden ds. Johannes Mauritius Mommers die de gemeente 55 jaar heeft gediend (1682-1737). Voor zijn tijd was Mommers een oecumenisch gezinde voorganger. Hij schreef o.a. een uitgebreid werk 'Luther gereformeert' (Leiden 1729) waarin hij voorzichtige gedachten ontvouwde ten aanzien van de eenheid der kerken. Ongetwijfeld heeft deze open houding reeds toen uitstraling gehad in de gemeente en de omgeving. Mommers was daarbij tegelijk een kind van de Nadere Reformatie. De piëtistische spiritualiteit is in zijn werken duidelijk merkbaar.

Op het houten bord staan de volgende namen:

1475-6 Theodericus de Ray	1779-1780 Johannes Bernardus Noordink
1475-6-1507-8 Oliverus de Wese	1781-1785 Gerrit Abraham Cramer
1507-8-1513-4 Theodericus de Schelbach	1786-1788 Cornelis Fransen van Eck
1513-4-1523-4 Petrus de Vijerssen	1788-1794 Lucas Egeling
1523-4 Rutgerus de Ede	1796-1801 Henricus Weijland
-1549 Gerardus Rutgerus de Brenck	1802-1811 Anthonie Bonebakker
1549- Joannes de Beer	1811-1816 Dirk Rijke
1578- Gijsbert Valck	1817-1821 Herman Fangman
1611-1614 Rutgers à Rheenen	1821-1824 Abraham Molenaar
1624-1625 Joannes Cornelii	1825-1826 Johannes Hoog
1643-1649 Daniël Nicolai	1827-1867 Ottho Gerhard Heldring
1649-1651 Harmanus Broekhuizen	1867-1871 Pieter Doedes
1651-1653 Fredericus Fontenius	1872-1878 Pierre Daniël Chantepie de la Saussaye
1653-1655 Johannes Poth	1897-1880 Abraham William Frederik Ellewyn Faure
1655-1665 Elias Wolfswinkel	1881-1883 Gerardus van Kempen
1666-1668 Engelbertus Breberinus van Dijk	1884-1887 Henricus Zeydner
1668-1673 Rogenus Blankert	1896-1933 Anne Willem Ippius Fockens
1674-1676 Wemerus Thessemaker	1933-1939 Pieter Blaauw
1677-1681 Justus Wilhelmus Mollerus	1939-1949 Okke Norel
1682-1737 Joannes Mauritius Mommers	1949-1951 Marinus Johannes Antonie de Vrijer
1738-1740 Arnoldus Lambertus de Mist	1951-1962 Victor Emil Schaefer
1740-1745 Joannes du Sart	1962-1980 Willem Berend Arnold Smits
1745-1755 Nicolaas van Waning	1980-1985 Hendricus Westerink
1755-1757 Samuel Hendrik Manger	1986-1996 Adrianus Jacobus Baas
1757-1763 Godefridus Wilhelmus Carp	1998-2008 Johanna Wilhelmina de Kam-Diepeveen
1764-1768 Herman Wiese	2009-2021 Aafje Emilie Ilona Zaal-Buiskool
1769-1771 Gerardus de Bruin	
1771-1774 Willem Leonard Haenenberger	
1774-1779 Petrus van de Haar	

Bekende namen prijken op de wand: Ds. Heldring, Fockens, Chantepie de la Saussaye, Zeydner, De Vrijer.

Ds. Ottho Gerhard Heldring (1804-1876)

In 1827 werd [Ds. Ottho Gerhard Heldring](#) op drieëntwintig jarige leeftijd door Hemmen beroepen. Hij had goede contacten met de heer en mevrouw Van Lynden (de bewoners van het Huis Hemmen). Mevrouw van Lynden stimuleerde hem om zich weer in de literatuur te verdiepen, net zoals bij zijn studie. Bij zijn komst was er veel werk. Heldring werd de grondlegger van de Inwendige Zending. De Heldringstichtingen in Zetten, van oorsprong bedoeld voor de opvang van 'gevalen vrouwen', werd door hem gesticht. Hij was 40 jaar lang predikant in Hemmen, van 1827 tot 1867.

Hemmen heeft in de 19^e eeuw landelijke bekendheid verworven. Het was Ds. O.G. Heldring die met een niet aflatende energie zich als man van het Reveil inzette voor armen en verdrukten en voor herstel van de Kerk in haar geheel. Hij deed dat vanuit zijn gemeente Hemmen.

In 1836 werd voor het eerst melding gemaakt van een kerstboom in Nederland en dat was in Hemmen. Dat had te maken met Ds. O.G. Heldring die gevoelig was voor sfeer. Voor ontheemden, die arme sloebers, moest een plekje met sfeer worden gemaakt in de kerk van Hemmen. Hij deed dat door er een kerstboom met appels, peren, noten en kaarsen in te plaatsen. Zo waren ze ontvankelijker voor het evangelie.

Achter in de kerk, onder het orgel, is ter herinnering aan Ds. Ottho Gerhard Heldring een gedenkplaat aan de muur bevestigd.

Citaten uit het boek

"Hemmen, Historie-Landgoed-Kasteeltuin",
met toestemming van Jan van den Brandhof.
ISBN 90-9018311-6

Het Van Bommelhuis, voormalige pastorie

Gedenkplaat in de kerk

Orgel

Het orgel is oorspronkelijk een barokorgel uit 1725. De orgelkas is bewaard gebleven, het orgel zelf is vele malen vernieuwd. Het huidige orgel dateert uit 1972. Orgelbouwer Wim de Jongh uit Lisse plaatste toen een nieuw orgel in de onder monumentenzorg staande oude orgelkas. Het telt 14 registers. Bij de bouw in 1972 werd gebruik gemaakt van zeer oud pijpwerk uit de voormalige orgels.

Zie het document Orgel voor alle details en foto's, als ook <https://www.orgelsite.nl/hemmen-protestantse-kerk/>

Torenuurwerk

In de toren staat een karakteristiek uurwerk uit het begin van de 17e eeuw. Dit uurwerk moet overgebleven zijn uit een oude toren of van elders zijn verkregen, omdat het ouder is dan de huidige toren. Het betreft een tamelijk klein uurwerk met een aantal fraaie details. Uit het feit dat het tamelijk klein is valt te concluderen dat het nooit een grote klok of grote wijzers heeft aangedreven. De maker en het jaartal waarin het gebouwd is, zijn helaas niet bekend. Wat direct opvalt aan het uurwerk zijn de bovenranden met wapenschilden. Misschien heeft de oorspronkelijke geldschieter hier wel zijn naam op laten zetten.

Momenteel staan er alleen nog de namen van klokkenmakers uit het verleden ingegraveerd. De windvleugel, die aan beide zijden buiten het uurwerk uitsteekt, trekt direct de aandacht van elke bezoeker. Een speels detail vormt de lichter die het slagwerk in gang zet. Deze is uitgevoerd als een kleine hand, een toevoeging van latere datum. Ook van latere datum is de aftakking naar een wijzerplaat boven op het orgel in de kerk. De hoekstijlen van het uurwerk zijn afgewerkt met gotische versieringen en basementen.

Uit het inspectierapport &
restauratierapport nov. 2008
Ing. J.P.M. Ploegaert
Stichting tot Behoud van het
Torenuurwerk.
Secretariaat :
Kleverparkweg 28
2023 CG Haarlem
website : www.torenuurwerk.nl

Slagwerklichter van het torenuurwerk
Foto uit het Toren uurwerk juni 2010.

Meer foto's:

https://www.torenuurwerk.nl/Portals/0/hT/hT/106%20hT_06-2010.pdf?ver=2018-07-02-195104-567
